

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle asetusehdotuksesta Euroopan naapuruusvälineestä ja Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteesta tuettavia kauden 2014–2020 yhteistyöohjelmia koskevista ja ohjelman täytäntöönpanon häiriöiden vuoksi sovellettavista erityissäännöksistä

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 22.7.2022 antama ehdotus asetukseksi (KOM(2022) 362 lopullinen) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Muutosasetus on tarkoitettu tulemaan voimaan kiireellisenä. Tämän vuoksi ehdotuksesta annettiin 19.9.2022 ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 110/2022 vp).

Valtioneuvoston kirjelmä ei sisällä E-selvitykseen verrattuna uusia kantoja.

Helsingissä 13.10.2022

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Neuvotteleva virkamies Petri Haapalainen

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI EUROOPAN NAAPURUUSVÄLINEESTÄ JA EUROOPAN ALUEELLINEN YHTEISTYÖ -TAVOITTEESTA TUETTAVIEN KAUDEN 2014–2020 YHTEISTYÖOHJELMIA KOSKEVISTA JA OHJELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANON HÄIRIÖIDEN VUOKSI SOVELLETTAVISTA ERI-TYISSÄÄNNÖKSISTÄ

1 Tausta

Venäjän federaation Ukrainaan kohdistaman sotilaallisen hyökkäyksen seurauksena ulkorajayhteistyöohjelmien toimeenpano on häiriintynyt ja unionin itäiset alueet ovat vastaanottaneet sotaa paenneita ihmisiä.

Rajat ylittävän yhteistyön ohjelmien 2014–2020 toimeenpano Venäjän kanssa on keskeytetty. Ohjelman saatetaan loppuun muiden osallistuvien maiden kesken, komission kiirehdyttynä antama lainsäädäntöehdotuksen (COM(2022) 362 final) mahdollistamana. Lisäksi asetusehdotus tukee Ukrainan ja Moldovan kanssa toteutettavia ohjelmia.

Komissio ehdottaa muutosten hyväksymistä kiireellisenä siten, että poikettaisiin kansallisille parlamenteille varatusta 8 viikon käsittelyajasta.

Ehdotuksista annettiin kiiretilanteessa ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 110/2022 vp).

2 Pääasiallinen sisältö

Komission ehdotuksessa annetaan kohdennettuja muutoksia kauden 2014–2020 lainsäädäntöön, johtuen ennen kaikkea Venäjän Ukrainaan kohdistuvasta hyökkäyksen aiheuttamasta häiriötilanteesta ohjelmien toimeenpanolle ja vaikutuksista unionin itäisillä alueilla, mutta myös COVID-19-pandemian pitkittyneistä vaikutuksista.

Komission ehdotus koskee yhteensä 13 rajat ylittävän yhteistyön ohjelmaa (ENI CBC) ja kahta valtioiden välistä ohjelmaa joita on kaudella 2014–2020 rahoitettu unionin naapuruusinstrumentti ENI:stä. Suomen osalta kyseessä ovat kolme Venäjän kanssa toteutettua ulkorajayhteistyöohjelmaa (Kolarctic, Karelia ja Kaakkois-Suomi – Venäjä ENI CBC -ohjelmat) ja Interreg Itämeren alueen ohjelma.

Komissio ehdottaa, että nykyisen sääntelyn mukaisesta vaatimuksesta ohjelmista rahoitettavien toimenpiteiden rajat ylittävistä vaikutuksista ja kumppanuudesta luovutaan. Tämä mahdollistaa ulkorajayhteistyöohjelmien hankkeiden loppuunsaattamisen ilman venäläisiä kumppaneita. Lisäksi ehdotetaan, että nk. johtavalla tuensaajalla ei olisi velvoitetta toimia koko hankekumppanuuden puolesta. Samoin vaatimuksesta rahoituksen maksamisesta ainoastaan johtavalle tuensaajalle ehdotetaan luovuttavaksi.

Ehdotus määrittelee uudelleen ohjelmien takaisinperintäprosessin, sisältäen hanketoimijoiden, hallintoviranomaisen ja jäsenmaiden vastuut ohjelmatoiminnan häiriötilanteessa.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen

Ehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 178 artiklaan, 209 artiklan 1 kohtaan ja 212 artiklan 2 kohtaan. Ehdotuksen hyväksymisestä päätetään tavallisessa lainsäädäntömenettelyssä (määräenemmistöpäätös).

EUT-sopimuksen 209 artiklan 1 kohta ja 212 artiklan 2 kohta muodostavat oikeusperustan Euroopan naapuruusvälineelle, ja saman sopimuksen 178 artikla muodostaa oikeusperustan Euroopan alueelliselle yhteistyölle (Interreg). 209 artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen kehitysyhteistyöpolitiikan toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet, jotka voivat koskea kehitysmaiden kanssa toteutettavia monivuotisia yhteistyöohjelmia tai aihekohtaisia ohjelmia. Unioni tekee muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä 212 artiklan mukaisesti. Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät Euroopan aluekehitysrahastoa koskevat soveltamisasetukset tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan.

Komissiolle ei ehdoteta toimivallan siirtoa.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan oikeusperusta on asianmukainen. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksessa on kyse oikein mitoitetusta ja kohdennetusta poikkeuksesta Euroopan naapuruusvälineen ja koheesiopolitiikan varojen käytölle, joka on tarpeen Venäjän sotilaallisesta hyökkäyksestä tapahtuneiden ohjelmien täytäntöönpanoa koskevien häiriöiden korjaamiseksi ja oikeusvarmuuden antamiseksi ohjelmia hallinnoiville jäsenvaltioiden viranomaisille. Valtioneuvosto pitää ehdotusta suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteen mukaisena.

4 Ehdotuksen vaikutukset Suomelle

Ehdotuksilla ei ole vaikutuksia EU:n talousarvion sitoumusmäärärahoihin, koska rahastoista toimenpideohjelmille ohjelmakaudeksi 2014–2020 myönnettävän rahoituksen enimmäismääriin ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotuksilla ei ole vaikutusta ohjelmavarojen Suomen kansallisen osuuden budjetointiin.

Komission asetusehdotus mahdollistaa Suomen ja Venäjän välisellä rajalla ohjelmakaudella 2014–2020 toteutettujen ulkorajayhteistyöohjelmien saattamisen loppuun ilman venäläisiä kumppaneita.

5 Muiden jäsenvaltioiden kannat

Jäsenvaltiot puoltavat asetusehdotusten hyväksymistä komission ehdotuksen mukaisena.

6 Kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

Edeltävän E 110/2022 vp selvityksen käsittelyt:

EU-asioiden komitean alaisen alue- ja rakennepolitiikan jaoston (EU4) kirjallinen menettely 15.–16.9.2022.

Euroopan parlamentissa ehdotuksesta keskustellaan ulkoasianvaliokunnassa (AFET). Ehdotus käsitellään nopeutetussa menettelyssä ja Euroopan parlamentti hyväksynee kantansa 17.10.2022 täysistunnossa.

Ehdotusta on käsitelty neuvoston työryhmässä 8.9.2022 ja ehdotuksen hyväksymistä puollettiin Coreperissä 21.9. Neuvostolla on valmius hyväksyä Euroopan parlamentin kanta ilman muutoksia, mikäli Euroopan parlamentti hyväksyy komission ehdotuksen sellaisenaan.

Asetusmuutosten on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian loppuvuoden 2022 aikana.

7 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto voi hyväksyä komission ehdotuksen.

Valtioneuvosto haluaa varmistaa, että Venäjän Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyksen vaikutukset ulkorajaohjelmiin osallistuneisiin suomalaisiin toimijoihin ovat mahdollisimman vähäiset ja 2014–2020 ohjelmat voidaan saattaa hallitusti loppuun.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä unionin yhteisiä toimia Venäjän Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyksen vuoksi avun tarpeessa olevien sotapakolaisten auttamiseksi sekä Ukrainan ja Moldovan tukemiseksi.